

י"ג שנים, וכבואו אל בית הגאון הקצין הנ"ל התפאר לפניו בתלמידיו הר"ר כי עלם מופלא הוא יחיד בדורו, ומלבד חכמת תורתו הוא חכם גדול גם בשארי חכמות, והגר"ש ווירטהיים הלך באותו היום אל בית המלך ולקח עמו את העלם הלז והציגו לפני המלך, ואמר לו כי רוצה להשתדך עמו, ושם המלך קארלוס הששי, ובתו הבהולה יורשת עזר ושמה מאריא טהערוזיא שהיתה גם אז בנעורי' אדוקה באמונתה (פרום בל"א) והיא לקחה את רבינו העלם והוליכה אותו בכל היכלי המלכות להראות לפניו את רוב העושר והכבוד אשר שם, ובנתיים הגיעו לחדר אחד ושם עמד פסל של זהב ע"ז, גדול מאוד מן הרצפה עד לשמי קורה, והיא שאלה את רבינו, מה תאמר לזה? ורבינו השיב לה בחכמתו, חז"ל אמרו: "חכם אינו מדבר לפני מי שגדול ממנו" ואני קטן והוא גדול כ"כ איך אעז לדבר לפניו, ידבר הוא מקודם אלי ואח"כ אשיב לו על דבריו, והיא נתבישה ונתכעסה מאוד מדברי רבינו, ואמרה בקול "עו טנים הוא העלם הזה" וגרשה אותו מן הבית, ואמרו להקצין הר"ש ווערטהיים שלא ישתדך עם העלם הלז, ואח"כ נסע רבינו משם ללמוד, לישיבת עיר העליונה, כנ"ל בפרק א' בח"א. הסיפור הלז שמעתי מאת מ"ר יהונתן אייבעשיץ מעיר אנטווערפן, ואם קבלה הוא נקבל.

יח) שמעתי, כי פ"א באמצע ימי המחלוקת נסע רבינו מביתו לעיר אחרת אודות ענין הנחויץ לו, ובאמצע הדרך סר לבית מלון אחד ללון שם לינת לילה, וזה הי' אחר חג הפסח, והנה פגע שם אנשים פחותי ערך יושבים אצל השולחן והתערבו בריב לא להם ודברו זלזולים עליו בפניו, כי לא הכירו אותו וחשבוהו לאיזה עובר אורח פשוט, ולא יכול רבינו לעצור ברוח צוד, ונגש אליהם ואמר להם, רבותי! אנכי איש כפרי ואינני בר אורין אבל אני רואה שאתם ת"ח לכן אקשה לכם קושיא אחת שקשה לי על הגדה ש"פ על פיסקא האחרונה פיוט, חד גדיא! המה הביטו עליו בשאט נפש ומאוד כלתה נפשם לשמוע קושיא מאיש כפרי על הגדה ש"פ ויאמרו לו, שאל! ויאמר להם רבינו הנה פיוט הלז יספר לנו מעשה כי החתול טרף את הגדי שקנה אבא בעד תרי זוזי, בעד הון רב, וא"כ לא טוב עשה החתול שטרפו, ואם החתול לא צדק במעשיו א"כ צדק הכלב שנשכו, ולכן לא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, ולכן טוב עשה השור ששתה המים, ולפ"ז לא טוב עשה השוחט ששחטו, ולכן צדק המלאך המות שהמית את השוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושוחט למלאך המות אשר צדק במעשיו, וא"כ לפי החשבון הזה הקב"ה לא צדק במעשיו, וזה קשה לי היתכן לומר כזאת? והוא נגד הכתוב המפורש בתהלים צדיק ה' בכל דרכיו וכו', ועתה רבותי אבקש מכם לתרץ לי הקושיא הזאת. — האנשים השומעים השתוממו, והבינו מדבריו שלא איש כפרי פשוט הוא ובל"ס כמתחפש הוא לפניהם, והתירוץ ע"ז לא ידעו, ויאמרו לרבינו מהקושיא הזאת נוכחנו לדעת כי לא איש כפרי רו"מ הוא, ובכן נבקש מרו"מ שיאמר לנו גם התירוץ כי בל"ס ידע רו"מ גם התירוץ ע"ז, ויען רבינו ויאמר כן הדבר, אני אומר

לכם גם התירוץ, עתה הבה נחקור על הפיוט הלז, הפיטן מספר כי החתול עשה מעשה רע נגד הגדי, הנה ע"ז יתכן לומר אם הגדי והחתול יש להם איזה ריב ביניהם אזי הם בעצמם יגמרו ביניהם הסכסוך ואפשר שלבסוף יעשו שלום ביניהם, אבל אתה הכלב מי בקש מידך לעשות משפט? ולהתערב בריב לא לך? ולכן לפי"ז לא נכון עשה הכלב, וא"כ נהפוך הוא כי לפי"ז טוב עשה המקל שהכהו כי כן יפה לו על מעשיו הרעים, ולכן לא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו האש, וממילא לא צדק השור ששתה את המים, וטוב עשה השוחט ששחטו, וא"כ המלאך המות לא טוב עשה שהמיתו ולכן לעתיד מביאו הקב"ה להיצה"ר והוא המלאך המות והוא השטן וישחטוהו, ולפי"ז צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, ומזה תבינו מעצמכם אם שני גדולי תורה יש להם איזה ריב ביניהם אתם האנשים הפשוטים מה לכם להתערב בריב לא לכם? או הבינו כי לא איש פשוט הוא, וכי אדם גדול הוא ופיסוהו ונחמוהו על דבריהם ושחקו ולא דברו עוד, ורבינו נסע משם לדרכו לחיים ולשלום (19).

(ט) העולם מספרים, כי פעם אחת נמוכה רבינו עם הבישוף האספלא בויער מפראג ונצח אותו, ויאמר לו הבישוף הנ"ל מה שנצחת אותי לא מחמת שאתה חכם יותר ממני אך יען שנולדת יהודי ונתגדלת ביניהם ע"כ תוכל לתתור ולהכריע הכף לזכותם, ולכן הבה אנסך בגסיון כזה שאתה תהי' טוען בעד הנוצרים ואני אטעון בעד עם היהודים ואז אם תנצח אותי אזי אדע לנכון כי איש חכם אתה יותר ממני, ויען רבינו ויאמר כן הדבר אנכי אעשה כדברך, ומיד עשו כן, ויפתח הבישוף הנ"ל את פיו וטען בעד היהודים בזה"ל: "בשלמא אנחנו עם היהודים יש לנו חג, פורים" כי גם גדול נעשה לנו שנצלנו ממות לחיים ולכן יש לנו לשמוח בזה היום בכל שנה ושנה, אבל אתם עם הנוצרים מדוע יש לכם חג פורים? הלא לכם לא נעשה שום נס, ומה לכם לשמוח בכל שנה, ולשמחה מה זו עושה?" והשיב רבינו וטען בעד הנוצרים ואמר, גם לנו נעשה נס יותר גדול, ויש לנו לשמוח על הנס הזה, כי אלמלא נהרגו היהודים או בימי אחשורוש, מאין הי' לנו אלהי? הלא מחוקקנו יש"ו הנוצרי נולד מן היהודים, ואם היו נהרגים היהודים בימי המן אזי לא הי' יש"ו הנוצרי בעולם כלל ולכן גם לנו יש שמחה שנשארו היהודים בחיים ועי"ז נולד לנו מחוקקנו יש"ו הנוצרי שנחן לנו דת ואמונה, ודבריו מצאו חי בעיניו, ונפרדו זמ"ז באהבה לחיים ולשלום, ע"כ שמעתי.

(19) זה הסיפור סיפר לי האברך מ"ר גאלדמאן בן הרב מהר"י גאלדמאן האבר"ק נ"י מעסט שלי"ט, ואמר שאביו מספר זאת בכל ליל פסח אחר הסדר ואב"י שמע זאת מרבו הרב ר' מנחם כ"ץ אבר"ק צעהלים ששמע זאת מרבו הגאון בעל הת"ס זצ"ל ששמע זאת מרבו הכהן הגדול מהר"ג הכהן ארלער מפפד"ם זצ"ל וכולם נהגו לספר זה הסיפור בליל פסח אחר הסדר, ואני הצעיר אוסיף על דבריו כי הגאון מהר"ג ארלער לבו נבא לו שגם עליו יעבור כוס המחלוקת שלא עכרי